

STOJAN ROZMAN, TETRAPLEGIK, VODJA DELOVNE SKUPINE GIBALNO OVIRANI GORE OSVAJAJO

Ovire so zato, da jih premagujemo

Tudi letos bodo gibalno ovirani osvajali gore, v načrtu imajo deset pohodov – Ko je Stojan Rozman pristal na vozičku, se ni videl kot mučenec v postelji – Še vedno hodi v gore, potuje, pleše in uživa življenje

Katja Petrovec

Stojan Rozman je vodja delovne skupine GOGO. Ime, brano po slovensko, verjetno bolj malo pove, če ga preberemo po angleško (gou, gou, torej pojdi, pojdi), pa vsaj malo posumimo, da je skovanka nečesa, povezanega z gibanjem. Gre za kratico akcije Gibalno ovirani gore osvajajo, ki je bila lani izvedena prvič in v kateri se je sto gibalno oviranih podalo v gore, užilo svež gorski zrak, razglede in začutilo delček sveta, ki jim je zaradi nesreče ali bolezni komajda dostopen. Letos akcija poteka ponovno in v še večjem obsegu. Od konca maja do oktobra se bo namreč zvrstilo deset pohodov po Sloveniji. Na čelu te, zagotovo ene najbolj solidarnostnih in častivrednih akcij, stoji vztrajni in trmasti Slovenjgradčan Stojan Rozman. Ko na svojem invalidskem vozičku ob pomoči dveh prostovoljcev, ki ga z gurnjami pomagata povleči po klancu gor in ga na enak način zadržita, da ne drsne po klancu navzdol, pokaže, kaj v resnici pomeni osvajanje gora za gibalno ovirane, je jasno, da pred nami stoji človek, ki resnično živi rek, »ovire so zato, da jih premagujemo«. Leta 1996 ga je prometna nesreča telesno ohromila, vendar je življenje po tistem speljal na druge tirnice. Ali drugačne, a so tirnice ostale. Svojemu aktivnemu življenju se ni odpovedal, prav tako ne potovanjem,

kaj šele goram. »Še bom vriskal na gorah in ne vzdihoval v dolini,« je rekel, ko se je po rehabilitaciji prvič sprehodil po Logarski dolini.

Je bilo težko udejanjiti idejo, da gredo gibalno ovirani v gore? Je bilo ob tem prisotnega tudi kaj strahu?

»Strah je še vedno. Koliko teh ljudi je res pripravljenih na kaj takega? Potrebno bo še ogromno dela, da bomo enega paraplegika prepričali, da zmore samostojno premagati pot tja in nazaj, da mu bo pri tem nekdo pomagal z gurnjo, ga potisnil naprej, zadržal. Morda se bo komu to zdelo izpod časti. Morda bo kdo rekel, to pa ni lepo videti. Nekdo se bo bal za svoj voziček, da ga ne uniči. Drugo pa so finančna sredstva. Že sami prevozi na izhodišča veliko stanejo. Potem je tu najem prenosnih toaletnih kabin (dixijev), če v koči stranišče ni dosegljivo invalidom. Pred kabino mora biti šotor, neka plahta, da se lahko dostojno uredimo. Dogovori za hrano, saj ne smemo vsega jesti. Veliko tehničnih stvari je treba urediti, da se pohodi za gibalno ovirane uresničijo. Razvijamo aplikacijo, ki nam bo omogočala lažje načrtovanje poti in ciljev, v kateri bodo opisane tudi ovire na poti. Če ne bi imeli pomoči prostovoljcev, določenih poti ali delov poti ne bi zmogli, pa naj imamo še tako močne vozičke. Sam sem zaradi krčev privezan, saj se lahko, če zapeljem

čez kamen ali me prime krč, dvigne kolo vozička in padem.«

Premagovanje ovir

Ste na začetku, ko ste postavili akcijo, vedeli, kaj vse bo to potegnilo za seboj?

»Ovire so zato, da jih premagujemo. Nihče ni rekel, da bo lahko. Zlahka bi zašel v cono udobja, rekel, kaj me briga, naj se s tem ukvarja kdo drug. Nisem se videl kot vodja, toda glejte, nekdo mora to delati. In kdo bo lažje razumel gibalno ovirane kot nekdo, ki je sam na vozičku. Ko vidim ves ta entuziazem pri kolegih distrofikih, tu so še bolniki z multiplo sklerozo in mnogo drugih, je jasno, da se bo naša akcija še razvijala in da bomo dodajali še kakšne eksotične cilje, kot bi kdo temu rekel. Podpore smo imeli z vseh strani. Od društev, zveze paraplegikov, PZS, naš častni pokrovitelj je predsednik države, generalni sponzor pa podjetje NiceHash, ki je z nami že lani toliko doživelo, da je postalo sponzor še drugim podobnim akcijam. Z nami so naši ambasadorji, športniki, in vse to nam daje zagon, da delamo naprej.«

Brez prostovoljcev seveda ne gre. Jih je bilo težko prepričati, da so gore dosegljive tudi gibalno oviranim?

»Eno je jasno, vse je izvedljivo. A kot pravi vodja odbora Planinstvo za invalide pri PZS, Jurček No-

wakk, najprej moraš odvzeti ljudem strah in jim povedati, da smo vsi opravilno sposobni. Jaz povem vsem, da sem privezan, ker se bojim pasti. Če pred nesrečo nisem imel strahu pred padci in sem se lahko z eno roko prijel za skalo in zavriskal, sem sedaj, če bi me kdo zapeljal na rob, zelo prestrašen. Zato ta strah lažje razumem pri drugih udeležencih, in če ima kdo težave, rešujem stvari kot nekoč, ko sem bil planinski vodnik. Šli smo na Triglav in z nami je bila zajetnejša gospa. Hodila je zadnja, dvomila, da bo prišla na vrh, toda jaz sem bil prepričan, da ji bo uspelo. In res ji je. A kaj sva počela? Ves čas sva se pogovarjala, se ustavljala, premagovala delček za delčkom poti ... Enako je sedaj. Ustavljamo se, pogovarjamo, razbijamo pot na delčke in na koncu smo na vrhu.«

Je zadovoljstvo, ko pridete na vrh, kaj večje sedaj?

»Pred leti, ko sem še lahko hodil, sem na Korošici srečal zdaj že pokojnega Mirka Lebarja, ki je bil brez nog, a je hodil po hribih po rokah. Gledal sem ga, ali je normalen, pa saj si bo uničil roke, kajti te niso narejene za hojo. Toda tako kot jaz je tudi on užival v svojem naporu. Ne gre namreč le za to, da si na vrhu deležen lepega razgleda, meni je užitek že iti gor, doživeti vzpon ... Ko sem pristal na vozičku, se nisem videl kot mučenec v postelji, ampak kot nekdo, kot je bil gospod Lebar, ki je doživljal stvari.«

Veliko ljudem se ob nesrečah, kakršno ste doživeli vi, svet ustavi.

»Poznani svet. Ne znaš si predstavljati, da je lahko novi svet ustvarjen tudi zate. Da ti je lahko tisti prej poznani svet z neko modifikacijo čisto dostopen. Poglejte samo ples, pa saj lahko plešeš tudi na vozičku, enako se lahko veseliš, greš v disko ali poslušat neki narodnozabaven ansambel. Kozarec boš lahko prav tako izpraznil, pa čeprav po slami. Seveda imamo vsi svoje težave, nas boli, mogoče ni vse tako enostavno in zahteva več časa, a enako smo veseli kot drugi.«

Zadani cilji in želje

Kako ste izbirali primernost teh desetih hribov oziroma ciljev, ki jih boste letos osvojili?

»Nekaj po spominu od prej, nekaj so ogledi. Pri Šmarni gori moramo narediti še en ogled zaradi kolegov distrofikov. Kajti ni vseeno, kakšen je naklon, kolikšna dolžina poti, koliko je asfalta, utrjenega gramoz ali utrjene travnate brežine. Lani smo imeli pohod na Gradišče iz Stične. Šli smo iz centra Stične po regionalni cesti, potem zavili na vaško pot in na vrh, kjer sta lep razgled in dostopna kočica z velikim straniščem. Vedeli smo, da bodo tisti z električnimi vozički na vrhu v 25 minutah. Jaz sem potreboval eno uro. A med nami niso le paraplegiki in tetraplegiki, tudi taki s parezami, ki hodijo z berglami. Tako je ena gospa potrebovala dve uri za pot. A eno je iti gor, drugo pa dol. Sam ne zmorem vedno poti navzdol, včasih moram tudi obrniti in iti vzvratno. Tisti z električnim vozičkom se bo brez težav spustil navzdol, spet tretji bo imel na poti navzdol še več preglavic kot jaz. Na vse moramo biti pripravljani.«

Na vse to gledamo ljudje, ki lahko hodimo, z občudovanjem. Za vas se zdi to nekaj običajnega.

»Ljudje se velikokrat bojijo pristopiti ali pristopijo napačno do nas. Se vedejo, kot da nismo opravilno sposobni, ker imamo pomoč oziroma asistenco. Ko sem se cepil, sem medicinskemu bratu rekel: 'Halo, tudi jaz sem tu!' Društvo YHD (Društvo za teorijo in kulturo hendikepa) je izdalo knjižico in izvaja program Bontonček ravno na to temo, da odvzema strah in uči, kako pravilno pristopiti k hendikepirani osebi. Če se recimo mene dotaknete od zadaj in na to nisem pripravljen, je enako, kot če bi me udarili, ker imam tako močno poškodovane živce. Ali pa ti kdo reče, da si debel. Počakaj malo, nisem debel, trebuh mi tišči ven, ker nimam mišic. Ko komu rečem, da bo premikal 140 kilogramov, pomeni to z vozičkom vred, vsako kolo ima namreč 10 kilogramov in 20 kilogramov še voziček.«

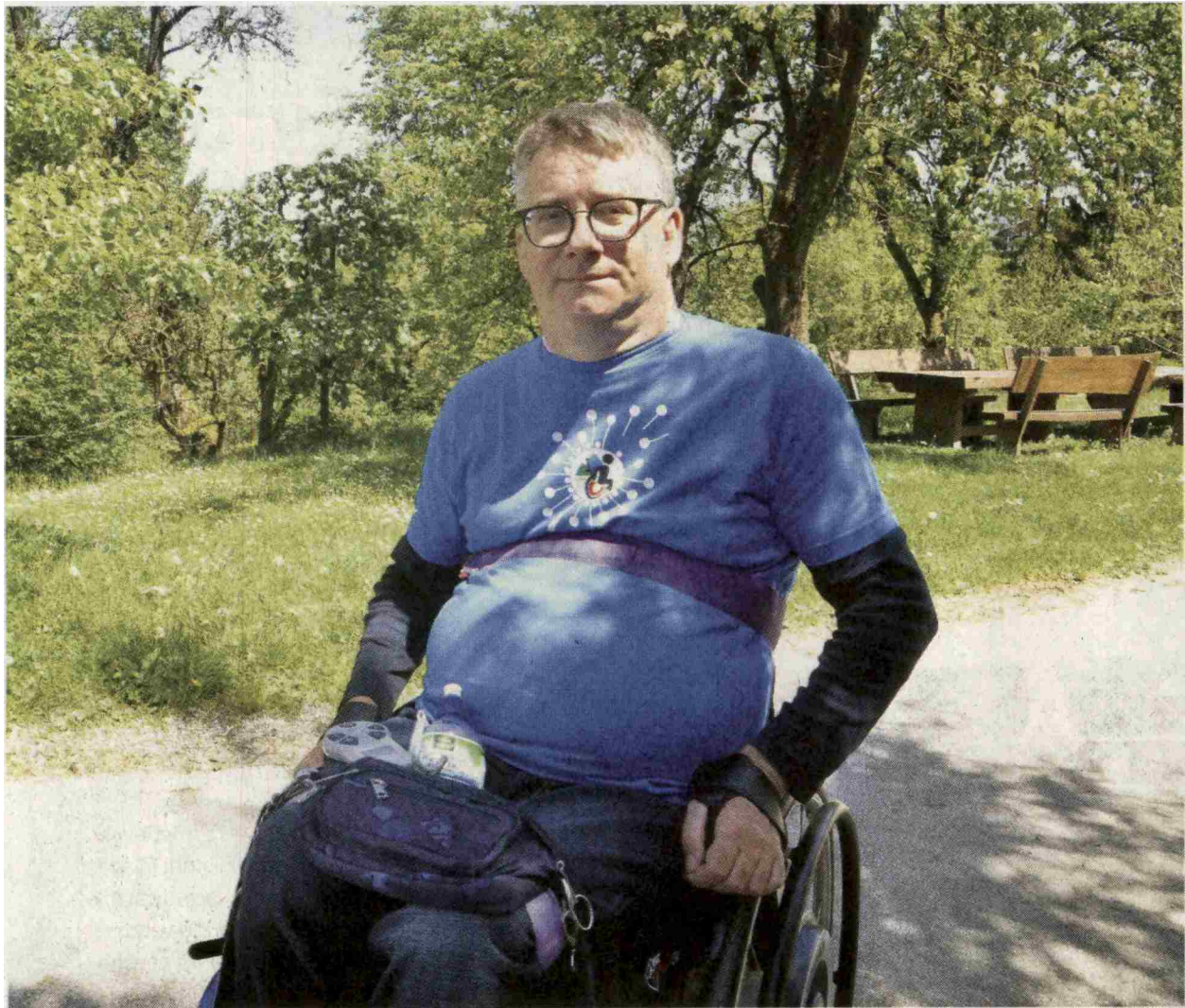
Ko ste imeli leta 1996 prometno nesrečo, ste kdaj podvomili o tem, da boste spet v gorah?

»Ne. Zadal sem si določene cilje, med njimi tudi to, da bom spet hodil v hribe. Eden od ciljev je na primer bil, da grem na svetovno prvenstvo, in tako sem šel na Gran Canaria na svetovno prvenstvo v košarki. Tam sem potoval in odkril rikšo za v gore, po francosko se ji reče joëlette. Z njo so prišli ljudje tudi 3000 metrov visoko. Včasih potrebuješ dva, včasih šest oseb za pomoč, obstaja taka na eno ali na dve kolesi, sedaj imajo tudi že električni pogon. To je še vedno moja neizpolnjena želja. Rad bi namreč še kdaj šel na Tamar in v Dolomite, naredil tam turo z vozičkom ali gorsko rikšo.«

Ali tudi z močno ljubeznijo do gor premagujete vse te ovire?

»Hribi te napolnijo in naredijo celovitega. Spodbudijo te, da preprosto greš naprej. Da sem dobil psičko Kiro, se je bilo treba močno boriti, a potem je bilo, kot da se je moje življenje sestavilo v celoto. Enako je pri gorah. Preprosto morajo biti.« ■

»Če ne bi imeli pomoči prostovoljcev, določenih poti ali delov poti ne bi zmogli, pa naj imamo še tako močne vozičke. Sam sem zaradi krčev privezan, saj se lahko, če zapeljem čez kamen ali me prime krč, dvigne kolo vozička in padem.«

Stojan Rozman: »Hribi te napolnijo in naredijo celovitega. Spodbudijo te, da preprosto greš naprej.« /
foto: Drago Perko